

Перспективи подальших досліджень. Актуальними напрямками подальших наукових розвідок є висвітлення шляхів удосконалення тренувального процесу з кульової стрільби вогнепальною зброєю різних модифікацій та характеристик.

Література

1. Вогнева підготовка: навч. посіб. / В.Ф. Глущенко та ін. Вінниця, «ДТП» - 1998. 160 с.
2. Кедяров А.П. Подготовка стрелков по движущимся мишеням. – М.: Издательский дом «Руда и металлы», 2000. – 168 с.
3. Лаврентьев О.М. Особенности тактико-технических действий сотрудников правоохранительных органов Украины при озброєному опері з використанням вогнепальної зброї (пістолет). Науковий Часопис серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт / випуск 14(41)13 – Київ: видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. –С 97-101
4. Лаврентьев О.М. Особенности тактико-технических действий сотрудников правоохранительных органов Украины при озброєному опері з використанням вогнепальної зброї -II /О.М. Лаврентьев, О.В. Буток. М.О. Панасюк. Науковий Часопис серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт / випуск 1(42)14 – Київ: видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. –С. 52-57.
5. Всеукраїнська федерація практичної та високоточної стрільби <https://ipsc.org.ua/>

References

1. Glushenko V.F. 1.(1998) Fire training, Vinnutsa DTP, p 160
2. Kedyarov A.P. (2000) Moving Target Shooter Training, Moscow, Publishing house "Ore and Metals", p.168
3. Lavrentiev, O. M. (2013), Features of tactical and technical actions of law enforcement officers of Ukraine at the armed opera with the use of firearms. Kyiv: Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University, 14(41), 97-101.
4. Lavrentiev, O. M., Butok O.V., Panasyuk M.O. (2014), Features of tactical and technical actions of law enforcement officers of Ukraine at the armed opera with the use of firearms. Kyiv: Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University, 1(42), 52-57
5. All-Ukrainian Federation of Practical and High-Precision Shooting <https://ipsc.org.ua/>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.12(144).18
УДК 796.032(100) : 316.421

Лисейко К.В.

аспірант кафедри спортивно-педагогічних дисциплін

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Яців Я.М.

кандидат педагогічних наук, професор,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Пітин М.П.

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

ЗМІСТ НАУКОВОГО ОБГОВОРЕННЯ РОЗВИТКУ ІГРОВИХ ВИДІВ СПОРТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В Україні на тлі сучасних подій можна констатувати виникнення труднощів соціально-економічного характеру. При цьому питання розвитку за забезпечення розвитку ігрових видів спорту на місцевому рівні, не були предметом наукового вивчення. **Мета:** виявити актуальну інформацію з наукового обговорення розвитку ігрових видів спорту в Україні в умовах децентралізації. **Методи:** теоретичний аналіз та узагальнення (вивчення змісту наукової та методичної літератури, даних мережі Інтернет); аналіз документальних матеріалів (вивчення змісту нормативно-правових документів національного, регіонального та місцевого рівнів). **Результати.** Узагальнення даних значного числа досліджень присвячених науковому обґрунтуванню розвитку ігрових видів спорту дало змогу виділити передумови виникнення та ефективного їх функціонування на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Серед них інтенсифікація розвитку видів спорту; підвищення популярності ігрових видів спорту, взаємна трансформація ігрових видів спорту та системи підготовки спортсменів, залучення до розвитку ігрових видів спорту бізнесу, популяризація здорового способу життя в суспільстві, підвищення конкурентоспроможності та розвиток комерційно привабливих ігрових видів спорту.

Ключові слова: ігрові види спорту, децентралізація, зміст, наукові дослідження, вивчення, обґрунтування.

Lyseiko Kostiantyn, Yatsiv Yaroslav, Pityn Maryan. Content of scientific discussion of game sports development in Ukraine in the conditions of decentralization. The statement about the popularity of physical culture and sports among the population is generally accepted. Experts determine that the priorities in terms of the classes' number, psychological and emotional auspiciousness are assigned to game sports. According to practitioners, the most popular and the one that is most in demand sport is football, but in the regional and local context, we should not forget about other popular sports (basketball, volleyball, table tennis, futsal etc.). However, in Ukraine it is possible to testify the emergence of social and economic difficulties, decentralization of management in various spheres of human activity, reduction of budget revenues, the need to attract extra-budgetary funds in the form of financial assistance etc. This certainly applies to the support of playing sports

at the national level and representation at major international competitions. At the same time, issues regarding ensure the development of playing sports at the local level have not been the subject of scientific study. **Purpose:** to find relevant information on the scientific discussion of the development of playing sports in Ukraine in the context of decentralization. **Methods:** theoretical analysis and generalization (study of the scientific and methodical literature content, data of the Internet to establish the level of study of the research problem, clarification of the main aspects of the development of sports games at the local level); analysis of documentary materials (study of the legal documents content of national, regional and local levels). **Results.** The generalization of the data significant number of studies that devoted to the scientific substantiation of the game sports development made it possible to identify the prerequisites for their emergence and effective functioning at the national, regional and local levels. Among them are the intensification of sports development; increasing the popularity of game sports, mutual transformation of game sports and the system of training athletes (basketball - 3x3 basketball, volleyball - beach volleyball, etc.), involvement of business to the development of sports; promotion of a healthy lifestyle in society; increasing competitiveness and development of commercially attractive game sports.

Key words: game sports, decentralization, content, scientific research, study, substantiation.

Постановка проблеми. За твердженнями багатьох фахівців, починаючи з 1992 року в Україні були закладені передумови для успішного розвитку різних видів спорту. Здебільшого фінансове забезпечення українських спортсменів та команд здійснювалося за рахунок державного бюджету. Однак при виникненні труднощі соціально-економічного характеру та зменшення нахилу до бюджету тягнуло за собою потребу залучення позабюджетних коштів у вигляді фінансової допомоги [5, 8, 11, 19, 21]. Це безперечно стосується підтриманих на загальнонаціональному рівні видів спорту та представництва на найбільших міжнародних змаганнях. При цьому питання розвитку за забезпечення розвитку ігрових видів спорту на місцевому рівні, не були предметом наукового вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальноприйнятним є твердження про популярність фізичної культури і спорту серед населення. Фахівцями визначається, що пріоритети за чисельністю занять, психоемоційною сприятливістю покладені на ігрові види спорту. Найбільш популярним та затребуваним видом спорту за твердженням практиків є футбол, проте в регіональному та місцевому контексті не варто забувати й про інші популярні ігрові види спорту (баскетбол, волейбол, настільний теніс, футзал та інші)[12, 13, 20, 22, 23].

В Україні процеси децентралізації розпочато з 2014 року та на сьогодні вони чинять ґрунтовний вплив на різні сфери життя громад. Процеси децентралізації стосуються усіх сфер діяльності та визначають важливість участі територіальних громад. Сфера фізичної культури і спорту є невід'ємною частиною здоров'язберігаючого компоненту громади, формування та збереження пріоритетів гармонійного розвитку населення різних вікових та інших соціальних груп, підвищення спортивних результатів та підвищення залученості різних груп населення до активного дозвілля й занять фізичною культурою і спортом тощо [5, 8, 10, 18, 17]. Таким чином виявлене протиріччя між соціально-економічними змінами в Україні, децентралізацією і підвищення повноважень органів місцевого самоврядування (територіальних громад) та необхідністю формування здорової громади, популяризації засобів фізичної культури і спорту серед населення шляхом сталого підтримання механізмів розвитку масових та популярних ігрових видів спорту.

Мета дослідження: виявити актуальну інформацію з наукового обговорення розвитку ігрових видів спорту в Україні в умовах децентралізації

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення (вивчення змісту наукової та методичної літератури, даних мережі Інтернет для встановлення рівня вивченості проблеми дослідження, з'ясування основних аспектів розвитку спортивних ігор на місцевому рівні); аналіз документальних матеріалів (вивчення змісту нормативно-правових документів національного, регіонального та місцевого рівнів).

Виклад основного матеріалу дослідження. На підставі даних О. М. Головатенка та Я. І. Олексієнка [6], можна стверджувати про позитивні приклади адаптування діяльності сфери фізичної культури і спорту до ринкових умов та певну переорієнтацію з урахуванням зростаючої ролі громад на місцях. Це, першочергово, пов'язано зі створенням приватних фітнес-центрів, суб'єктів активного відпочинку, спортивних клубів тощо.

За переконанням Н. Є. Пеллагеша [15] український спорт має стати потужним чинником формування національної ідентичності. Це пов'язано з наявними високими спортивними досяганнями. Виходячи зі значення спорту для формування національної ідентичності наголошується на можливості та потребі створення історико-спортивних центрів, які б відображали велику спортивну історію України. Конкретизованим рішенням у цьому напрямі пропонується створення музею українського спорту. У серії власних дослідженнях С. Н. Бубка [3] визначив серйозні проблеми для спортсменів із різних груп видів спорту, у тому числі ігрових видів спорту. Вони пов'язані з різними негативними чинниками внутрішнього та зовнішнього, по відношенню до спортивної діяльності, характеру. До цих чинників науковець зачисляє конфліктні ситуації (неможливість спортсменам поліпшити побутові умови, недостатнє фінансове забезпечення, складні відносини з керівними структурами, відсутність усталених цінностей та можливості для їхнього задоволення; вузькоспеціалізована концентрація на спортивній підготовці тощо).

Незважаючи на це, значна частина фахівців у різні відтинки часу наголошувала на наявності позитивних тенденцій фінансового забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні. Проте за їхніми даними це не завжди збільшення бюджетних асигнувань на фізичну культуру і спорт відповідає реальному зростанню соціальних запитів на товари і послуги, що ускладнює реальне фінансове забезпечення реалізації державних і регіональних фізкультурно-спортивних програм. Особливого значення набувають ці аспекти в сучасних умовах децентралізації соціально-політичного устрою країни [5, 8, 11, 17, 18].

Схожі дані були отримані Н. П. Коваленко [10]. Нею, серед чинників, які певною мірою впливають на професійну

діяльність спортсменів зазначено вік початку занять спортом, суб'єктивний вибір виду спорту, травматизм, обсяг тренувальних занять та змагань, можливість поєднання занять фізичною культурою і спортом з іншими видами діяльності тощо. У продовження зазначеного вектору наведемо також результати дисертаційного дослідження Т. К. Єсєнтаєва [9]. Автором визначено та охарактеризовано чинники зовнішнього середовища, які впливають на ефективність підготовки та змагальну діяльність спортсменів. При цьому зазначено, що потрібне раціональне використання потенціалу чинників зовнішнього середовища в залежності від специфіки конкретного етапу підготовки, рівня спортивних досягнень, специфіки видів спорту.

Це узгоджується з нашими припущеннями щодо необхідності диференційованого розгляду наукових питань розвитку спортивних ігор в сучасних умовах соціально-економічного устрою.

Ігрові види спорту є складовими загальної сукупності видів спорту. Тому їхній розвиток можна вивчати в межах різних практик спорту. Так, на думку Є. Н. Приступи, М. Г. Мельника та М. П. Пітина [18] напрями подальшого розвитку окремих видів спорту підпорядковуються загальним поглядам на розвиток студентського спорту України в короткостроковому та довгостроковому періодах. Авторами пропонуються чинники розвитку цієї практики спорту розглядати за значенням, що передбачає виокремлення шляхів низької, середньої та високої ймовірної ефективності. Другим компонентом, який можна використати при обґрунтуванні напрямів розвитку ігрових видів спорту, є врахування змісту напрямів удосконалення організаційної роботи. Тут передбачено спрямованість на вирішення проблем організації, власне проведення змагань, блок забезпечення, розробку інновацій, підвищення якості популяризації, та унормування економічних і правових аспектів діяльності суб'єктів, відповідальних за розвиток. Напрямами подальшого розвитку студентського спорту, які можуть забезпечити високу ймовірнісну ефективність є налагодження та координація співпраці організаційних структур розвитку виду спорту зі спонсорами, створення пільг заохочень для перспективних спортсменів.

Узагальнення даних власних досліджень дало змогу Г. М. Путятині [19], на підставі комплексного маркетингового, визначити потреби споживачів фізкультурно-спортивних послуг (на прикладі ДЮСШ). Це можна екстраполювати на інші рівні та групи населення. Авторкою доведено, що батьки орієнтуються на якість надання фізкультурно-спортивних послуг, здебільшого, пов'язуючи це з кваліфікацією тренерсько-викладацького складу, якістю спортивної бази. Головними чинниками при виборі виду спорту є бажання дитини та її здібності. При аналізі даних фахівчиною виявлено, що маркетинг у діяльності спортивних організацій повинен передбачати роботу з цільовою аудиторією (демографічні тенденції розвитку регіону, чинники зовнішнього середовища, уподобання тощо). Лише тоді сфера фізичної культури і спорту зможе якісно функціонувати в умовах ринкової економіки та децентралізації [19].

Певний досвід отримано на підставі наукових досліджень М. М. Костя [11]. Ним було проаналізовано досвід фізкультурно-спортивної роботи серед сільського населення (на прикладі Львівської області). Встановлено найбільш ефективні форми організації, серед яких масові культурно-спортивні свята, спортивні ігри серед груп працівників різних професій, змагання із залученням родин, шкільні спортивні олімпіади з застосуванням різноманітних засобів. Для іншого рівня спортивної кваліфікації спортсменів (спорт вищих досягнень) серед важливих чинників забезпечення і підтримання результатів С. Н. Бубка [3] назвав наявність оптимальних взаємозв'язків тренувальних і змагальних навантажень, наукове обґрунтування та ретельний підбір засобів відновлення, раціональне харчування, систематизація наукового, медичного й організаційного забезпечення, належне матеріально-технічне оснащення, турбота про соціальний статус спортсменів та його благополуччя. Зрозуміло, що якісне виконання усіх із зазначених вимог на рівні місцевих громад не може бути виконане. Підготовка висококваліфікованих спортсменів повинна бути координованою та узгодженою керівними структурами місцевого та загальнодержавного рівня.

Однак М. М. Галашко [5] має обґрунтовані сумніви щодо доречності здійснення контролю Міністерством молоді і спорту України за діяльністю національних спортивних федерацій. Ним наголошується, що федерації є незалежними об'єднаннями громадян із регульованою діяльністю згідно власного Статуту. Тому автор вважає певним обмеженням вплив Міністерства на комплектування національних збірних команди України з різних видів спорту, що може бути перенесене на діяльність структурних підрозділів федерацій на місцях та відповідних відділів молоді та спорту.

У підтримку схожої думки, С. Н. Бубка [3] вказує, що існує значна кількість чинників безпеки для спортсменів на різних рівнях організації фізкультурно-спортивної роботи. З більшості можна виокремити ті, які мають місце на місцевому (регіональному) рівні діяльності у сфері фізичної культури і спорту – це можливий низький рівень педагогічної та професійної кваліфікації тренерів, та їхні негативні особистісні риси, зростаюча залежність спортсменів від особистісних рис менеджерів, спонсорів і організаторів змагань тощо. Окремі автори [6] наполягають на сприянні Досягненню спортсменами високих спортивних результатів за рахунок створення якісних умов для тренування уже починаючи зі спортивної школи. При цьому наголошено, що в більшості спортивних шкіл обмаль коштів на організацію повноцінної роботи. Такі витрати здебільшого складають лише 17%, а отже уже на місцевому рівні ми стикаємося з незадовільним рівнем придбання обладнання, інвентарю, спортивної форми тощо, включаючи незадовільний стан спортивних баз. Інколи такий стан призводить до втрати громадою спортивного об'єкту як такого.

У дисертаційній роботі О. В. Борисова [1] доводить, що подальший розвиток ігрових видів спорту в Україні неможливий без урахування тенденцій професіоналізації й комерціалізації. Це загалом вказує на незворотну модифікацію сучасного спорту та системи керування й підготовки спортсменів. Нею наголошено, що однією з найефективніших моделей для вивчення в Україні є теніс. Причинами цього обрано тривалі та успішні виступи спортсменів та впорядкованість ділових контактів міжнародних структур безпосередньо з гравцями, що дає змогу уникнути протиріч, проблем і бюрократії. Проводячи аналіз соціально-економічних і політичних умов розвитку, вивчення традицій та тенденцій розвитку хокею в Україні, І. С. Павлюк [14], вказала на основні напрями реорганізації та вдосконалення. У межах визначених перспектив, нею пропонується налагодити функціонування єдиної вертикально-інтегрованої системи

підготовки хокеїстів. При цьому зберегти пріоритети держави в її регулюванні, важливість структур дитячо-юнацького й резервного спорту, створити організаційні умови для централізації процесу підготовки кваліфікованих спортсменів, якісного інформаційного забезпечення тощо.

Це, певною мірою, несе суперечливість у взаємоспрямованих процесах централізації підготовки спортсменів та децентралізації розвитку ігрових видів спорту. Однак не суперечить можливостям поєднання зусиль різних організаційних інститутів та на різному рівні (державні, регіональні, місцеві) у сприянні розвитку ігрових видів спорту.

Авторка О.О. Євсєєва [8] наполягає, що завдяки концепції спорту для всіх можна збільшити кількість фізично активних громадян та вивести її до рівня наближеного до європейських країн. Тобто з усього 6–8% до 40–70% від загального числа населення України. Також вона акцентує увагу на наявності зміщених пріоритетів українського суспільства у напрямі спорту вищих досягнень з незадовільною увагою до розвитку загальнодоступного спорту, який перебуває на незадовільному згідно суспільного запиту рівні.

На всіх етапах розвитку олімпійські види спорту, у тому числі ігрові види спорту, піддавалися впливові зовнішніх та внутрішніх чинників Науковець В. В. Томашевський до зовнішніх відносить – політичну, економічну ситуацію країни, інтереси засобів масової інформації тощо. До внутрішніх – позиції та діяльність національного олімпійського комітету, національних федерацій з видів спорту, окремих осіб зацікавлених у просуванні певних видів спорту, дисциплін та видів змагань [24]. Таким прикладом Н. С. Сітнікова [21] визначає можливості України привернути до себе увагу міжнародної спортивної спільноти за допомогою проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу (2012), чемпіонату світу серед юніорів з фехтування в 2012 р., юніорського чемпіонату світу з легкої атлетики в 2013 р., а також заявою щодо участі у конкурсі на проведення зимових Олімпійських і Параолімпійських ігор 2022 р., що зобов'язує підвищувати рівень розвитку фізичної культури і спорту до міжнародних стандартів. На сучасному етапі це проведення Чемпіонату Європи з бадмінтону (2021), етапів європейських турнірів з волейболу (2019–2021) та участь у конкурсі на проведення Чемпіонатів Європи з баскетболу 2015, 2017 років. Перевагу ігрових видів спорту в суспільному сприйнятті підтверджено колективом авторів Ю. Бріскін, О. Павлось, А. Передерій [2]. За їхніми результатами встановлено беззаперечне домінування у рейтингу футболу в містах України. Пріоритетність п'яти видів спорту мала відмінності за регіонами. У Дніпропетровську рейтинг найпопулярніших видів спорту містив футбол, баскетбол, теніс; Києві – футбол та баскетбол, у п'ятірці також волейбол та теніс; Луганську – футбол, баскетбол, гандбол, волейбол; Львові – футбол, баскетбол, волейбол; Ужгороді – футбол, баскетбол, гандбол; Херсоні – футбол, баскетбол, волейбол; Хмельницькому – футбол, баскетбол; Черкасах – футбол, теніс, баскетбол, волейбол. Таким чином, узагальнюючи цю інформацію серед пріоритетно-репрезентативних видів спорту в Україні, що представлені п'ятьма найбільш популярними в окремих регіонах, до їхнього складу увійшли такі ігрові як футбол, баскетбол та волейбол. Таку ситуацію П. В. Сайдаков, Н. М. Куліш [20] пояснюють перевагами ігрових видів спорту. Наприклад, індивідуальні ігрові види спорту в межах змагальної діяльності передбачають спортивну боротьбу окремих гравців за виключенням парних зустрічей у тенісі та настільному тенісі. У командних ігрових видах спорту притаманна спільна мета гравців однієї команди. Відмінною рисою визначено можливість здійснення заміни. Також авторами вказано на популярності серед студентів таких видів спорту: баскетбол, волейбол, футбол (міні-футбол), регбі.

На популярності ігрових видів спорту також наголошують Т. А. Кропивницька, О. Ю. Серебряков, Т. В. Хома, та Д. Є. Семенов [12]. Науковці визначили, що до програми міських змагань (м. Києва) серед 19-ти видів спорту входять бадмінтон, баскетбол, баскетбол 3х3, волейбол, волейбол пляжний, теніс настільний, футбол, футзал, що становить 42% загальної кількості. У інших змаганнях (чемпіонат України серед студентів) програма містить 46 видів спорту, проте тут кількість ігрових видів спорту становить лише 28% загальної кількості. Також на прикладі Всесвітньої літньої Універсиади (2017) визначено наявність 9-ти ігрових видів спорту, що становило 43% програми змагань. На підставі отриманих результатів достовірно підтверджено високу, поступово зростаючу популярність та перспективність групи ігрових видів спорту серед молоді.

Схожі припущення висловив Г. В. Петренко [16], наділяючи рухливі ігри з елементами спорту варіативними умовами виконання тих чи інших дій, проявами рухових здібностей (швидкісно-силових, координаційних, витривалості, сили, гнучкості), вдосконалення специфічних відчуттів простору, часу, м'язових зусиль та загального удосконалення функцій різних аналізаторів. У продовження цього, автором було доведено позитивний вплив елементів спортивних ігор і вправ з м'ячем на сенсорні системи дітей різної модальності (зору, слуху, тактильності). Це відбувається за рахунок взаємодії між сенсорними та моторними компонентами, рівнями їх організації, що супроводжується утворенням нових рухових алгоритмів нервово-м'язової діяльності.

Наведемо окремих приклад щодо настільного тенісу [20]. Ця гра вважається однією з найбільш доступних в системі студентської освіти. Вона не вимагає значних матеріальних витрат й суттєвих вимог до місця проведення занять, рухова діяльність вирізняється помірною рухливістю та, водночас, формуванням важливих якостей фізичного та психоемоційного характеру. Дещо в іншому контексті проведено дисертаційне дослідження О. В. Дев'ятоєвою [7]. Нею зазначено, що під впливом глобалізації різні види спорту зазнають змін, що відображаються на формуванні організаційно-управлінських структур, утворенні, підтриманні змагання різного масштабу. У цьому напрямі авторкою досліджено пляжні види спорту. Їхня популярність зумовила включення окремих до програми Ігор Олімпіад (пляжний волейбол), а серед інших – започаткувати Всесвітні пляжні ігри. Проведений авторкою порівняльний аналіз міжнародних та вітчизняних практик з розвитку пляжних ігрових видів спорту дав змогу виокремити ряд позитивних аспектів. Серед них створення організаційно-управлінських структур; наявність передумов для розвитку та функціонування спортивних майданчиків, наявний та перспективний розвиток цих видів спорту в більшості областей країни, проведення змагань серед різних груп населення, можливості створення цілорічної системи спортивної підготовки, використання ресурсного потенціалу з класичних ігрових видів спорту [7].

У іншій роботі авторки та її наукового керівника О. В. Войтова, Т. А. Кропивницька [4] запропоновано модель розвитку пляжних ігрових видів спорту в Україні. На запропонованих етапах моделі розвитку пропонуються такі послідовні завдання: консолідація діяльності структур всіх пляжних видів спорту, підвищення авторитету організацій у спортивному та бізнес середовищі, суспільстві загалом (перший етап); інтенсивний розвиток матеріально-технічного забезпечення, покращення державної підтримки, проведення науково-методичного та кадрового забезпечення (другий етап) та розгалуження організаційної структури, унормування системи змагань та медійність (третій етап).

За допомогою аналізу наукової та методичної літератури знайдено дані дисертаційних досліджень І. С. Павлюк [13] та Є. І. Петрушевського [17], пов'язаних із розвитком гандболу.

У серії досліджень І. С. Павлюк [13] розкрила дані аналізу економічних та соціально-політичних умов в Україні, традицій і тенденцій розвитку гандболу національного та міжнародного рівня. Ключовими напрямками реорганізації системи управління гандболом визначено функціонування вертикально-інтегрованої системи підготовки гандболістів з пріоритетом держави в її регулюванні; спадковість структур в ієрархії спортивної підготовки (дитячо-юнацький, резервний і спорт вищих досягнень), забезпечення централізації процесу підготовки кваліфікованих спортсменів; удосконалення системи змагань та різних видів забезпечення розвитку гандболу (правового, фінансово-економічного, матеріально-технічного, науково-методичного, кадрового, медико-біологічного, інформаційного). У схожому дослідженні Є. І. Петрушевський [17], визначив складові концепції розвитку гандболу в Україні. В основу покладено програми розвитку гандболу з урахуванням історичних, соціально-економічних, територіальних особливостей. Наголосимо, що авторами важливою складовою реформи спортивних федерацій національного рівня визначено реорганізацію системи управління спортом, а саме сприяння переходові від державного управління до сприяння розвитку органів місцевого самоврядування. Інше дисертаційне дослідження, проведене Р. О. Сушко [22] розглядало теоретичну модель розвитку баскетболу в Україні. Вона враховує чинники глобалізації спорту та містить наступні структурні складові: міграцію та концентрацію спортсменів у центрах підготовки, комерціалізацію змагань, професіоналізацію спортсменів і тренерів, соціалізацію спортсменів і тренерів. Іншими особливостями моделей розвитку баскетболу різних рівнів названо наявність та доступність спортивної інфраструктури, оволодіння спортсменами базових техніко-тактичних прийомів, масовість занять ігровими видами спорту широких верств населення, спрямованість на досягнення високих спортивних результатів у міжнародних змаганнях.

Також на рівні дисертаційного дослідження М. В. Терещук [23] обґрунтувала організаційно-методичні засади розвитку гольфу в Україні. У дослідженні пропонується удосконалити систему та структури управління гольфом в Україні, проводити подальший розвиток нормативно-правової бази, сформувати ефективну систему підготовки кадрів з гольфу, проводити будівництво сучасних полів для гольфу та їх сертифікацію, реалізовувати програми розвитку дитячо-юнацького гольфу, удосконалити системи змагань з гольфу, залучити до занять різні групи населення, підвищити рівень популяризації вітчизняного гольфу в засобах масової інформації, покращити міжнародне співробітництво тощо [23].

Висновки. Узагальнення даних значного числа досліджень присвячених науковому обґрунтуванню розвитку ігрових видів спорту дало змогу виділити передумови виникнення та ефективного їх функціонування на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Серед них інтенсифікація розвитку видів спорту; підвищення популярності ігрових видів спорту, взаємна трансформація ігрових видів спорту та системи підготовки спортсменів (баскетбол – баскетбол 3х3, волейбол – пляжний волейбол тощо), залучення до розвитку ігрових видів спорту бізнесу; популяризація здорового способу життя в суспільстві; підвищення конкурентоспроможності та розвиток комерційно привабливих ігрових видів спорту.

Перспективи подальших досліджень передбачають визначення напрямів удосконалення розвитку ігрових видів спорту на рівні територіальних громад.

Література

1. Борисова О.В. Сучасний професійний спорт і шляхи його розвитку в Україні (на матеріалі тенісу) [автореф.]. Київ, 2012. 43 с.
2. Бріскін Ю., Павлось О., Передерій А. Пріоритетно-репрезентативні види спорту спеціальних олімпіад в Україні. Фізична активність, здоров'я і спорт, 2012. №1(7). С. 43–49
3. Бубка С.Н. Олімпійський спорт: давньогрецька спадщина та сучасний стан [автореф.]. Київ, 2014. 35 с.
4. Войтова О. В., Кропивницька Т. А. Сравнительный анализ выступления украинских и зарубежных спортсменов-волейболистов в международных комплексных соревнованиях. Sportul olimpic si sportul pentru toti : materialele congresului stiintific international. Chisinau: USEFS, 2011. С. 46–50
5. Галашко М. М. упорядник. Характеристика галузі знань: 0102 "Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини". Програмно-нормативні засади розвитку галузі: метод. вказ. для студентів-бакалаврів з дисципліни «Вступ до спеціальності». Харків: ХНМУ, 2016. Ч. 2. 28 с.
6. Головатенко О.М., Олексієнко Я.І. Олімпійський рух в Україні. Участь українських спортсменів в Олімпійських іграх: навч.-метод. посіб. Черкаси, 2015. 46 с.
7. Дев'ятаєва О. В. Розвиток пляжних ігрових видів спорту в Україні за сучасних умов міжнародного спортивного руху [автореф.]. Київ, 2017. 24 с.
8. Євсєєва О.О. Вдосконалення державного регулювання розвитку системи фізичної культури і спорту в регіоні. Бізнесінформ, 2013. 1. С. 46–51.
9. Єсєнтаєв Т.К. Навколишнє середовище тренувальної та змагальної діяльності спортсменів [автореф.]. Київ, 2016. 20 с.

10. Коваленко Н.П. Спортсмен в умовах професіоналізації та комерціалізації спорту вищих досягнень [автореф.]. Київ, 2017. 22 с.
11. Кость, М. М. Організаційні основи розвитку фізкультурно-спортивного руху серед сільського населення України [автореф.]. Луцьк, 2000. 19 с.
12. Кропивницька Т. А., Серебряков О. Ю., Хома Т. В., Семенов Д. Є. Розвиток студентського спорту у НУФВСУ (на прикладі спортивних ігор). Спортивні ігри, 2019. №3(13). С. 22–33.
13. Павлюк І. Проблеми і перспективи розвитку гандболу в Україні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2007. № 2. С. 56–59.
14. Павлюк І. С. Організаційно-управлінська система хокею в Україні. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві, 2012. № 4. С. 39–43.
15. Пелагеша Н.Є. Спорт як соціокультурний чинник формування національної ідентичності. Стратегічні пріоритети, 2009, 1(10). С. 62–72.
16. Петренко Г. В. Застосування елементів нових видів спортивних ігор у фізичному вихованні як дієвий засіб популяризації спорту й розвитку фізичної підготовленості дітей 5-6 років. Наука і освіта, 2016. №4, С. 176–182
17. Петрушевський Є.І. Розвиток гандболу в Україні в умовах глобалізації спорту [дисертація]. Київ, 2021. 226 с.
18. Приступа Є., Мельник М., Пітин М. Обґрунтування напрямів розвитку студентського спорту України в XXI столітті. Спортивна наука України. 2016. 1(71). С. 21–26.
19. Путятіна Г. Інституційне забезпечення участі громади в розвитку сфери фізичної культури та спорту. Молодіжний науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Серія: Фізичне виховання і спорт. 2015. 19. С. 27–31
20. Сайдаков П.В., Куліш Н.М. Вплив найбільш популярних спортивних ігор у вищих навчальних закладах на розвиток рухової активності студентів. Молодий вчений, 2015. № 5 (20), Ч. 4. С. 173–175.
21. Сітнікова Н.С. Сучасний стан і тенденції державного регулювання розвитку спорту вищих досягнень в Україні. Теорія та практика державного управління, 2013. 2 (41). С. 178–185.
22. Сушко Р.О. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації (на матеріалі баскетболу): монограф. Київ, 2017. 360 с.
23. Терещук М. В. Організаційно-методичні засади розвитку гольфу в Україні [автореф.]. Київ, 2014. 21 с.
24. Томашевський В.В. Історія і тенденції розвитку програми сучасних Олімпійських ігор [автореф.]. Київ, 2002. 19 с.

References

1. Borysova, O.V. (2012), "Suchasnyi profesiynyi sport i shliakhy yoho rozvytku v Ukraini (na materialii tenisu)" [Modern professional sport and ways of its development in Ukraine (based on tennis)]. thesis diss. Kyiv. 43 p. (in Ukraine).
2. Briskin, Yu., Pavlos, O., & Perederii, A. (2012), "Priorityetno-reprezentatyvni vydy sportu spetsialnykh olimpiad v Ukraini" [Priority-representative sports of special Olympiads in Ukraine]. Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport, 1(7). pp. 43–49. (in Ukraine).
3. Bubka, S.N. (2014), "Olimpiyskiy sport: davnohretska spadshchyna ta suchasnyi stan" [Olympic sports: ancient Greek heritage and current state]. thesis diss. Kyiv. 35 p. (in Ukraine).
4. Voitova, O. V., & Kropyvnytskaia, T. A. (2011), "Sravnytelnyi analiz vystupleniya ukraynskykh y zarubezhnykh sportsmenov-voleibolistov v mezhdunarodnykh kompleksnykh sorevnovaniakh" [Comparative analysis of the performance of Ukrainian and foreign volleyball athletes in international complex competitions]. Sportul olimpic si sportul pentru toti : mater. congres. stiintific inter. Chisinau, pp. 46–50. (in Russian).
5. Halashko, M. M. (2016), "Kharakterystyka haluzi znan: 0102 "Fizychnye vykhovannia, sport i zdorovia liudyny"" [Characteristics of the field of knowledge: 0102 "Physical education, sports and human health"]. Prohramno-normatyvni zasady rozvytku haluzi: metod. vkaz. Kharkiv. vol. 2. 28 p. (in Ukraine).
6. Holovatenko, O.M., & Oleksiienko, Ya.I. (2015), "Olimpiyskiy rukh v Ukraini. Uchast ukraynskykh sportsmeniv v Olimpiyskykh ihrakh" [Olympic movement in Ukraine. Participation of Ukrainian athletes in the Olympic Games]: navch.-metod. posib. Cherkasy, 46 p. (in Ukraine).
7. Deviatiaeva, O. V. (2017), "Rozvytok pliazhnykh ihrovykh vydiv sportu v Ukraini za suchasnykh umov mizhnarodnoho sportyvnoho rukhu" [Development of beach game sports in Ukraine under modern conditions of the international sports movement], thesis diss. Kyiv. 24 p. (in Ukraine).
8. Ievsieieva, O.O. (2013), "Vdoskonalennia derzhavnogo rehuliuвання rozvytku systemy fizychnoi kultury i sportu v rehioni" [Improving state regulation of the development of the system of physical culture and sports in the region]. Biznesinform, 1. pp. 46–51. (in Ukraine).
9. Iesientaiev, T.K. (2016), "Navkolyshnie seredovyshe trenuvalnoi ta zmahalnoi diialnosti sportsmeniv" [The environment of training and competitive activities of athletes]. thesis diss. Kyiv. 20 p. (in Ukraine).
10. Kovalenko, N.P. (2017), "Sportsmen v umovakh profesionalizatsii ta komertializatsii sportu vyshchyykh dosiahnen" [Athlete in terms of professionalization and commercialization of high-achievement sports]. thesis diss. Kyiv. 22 p. (in Ukraine).
11. Kost, M. M. (2000), "Orhanizatsiini osnovy rozvytku fizkulturno-sportyvnoho rukhu sered silskoho naselennia Ukrainy" [Organizational bases of development of physical culture and sports movement among the rural population of Ukraine]. thesis diss. Lutsk. 19 p. (in Ukraine).
12. Kropyvnytska, T. A., Serebriakov, O. Yu., Khoma, T. V., & Semenov, D. Ye. (2019), "Rozvytok studentskoho sportu u NUFVSU (na prykladi sportyvnykh ihor)" [Development of student sports in NUFVSU (on the example of sports games)].

Sportyvni hry, 3(13). pp. 22–33. (in Ukraine).

13. Pavliuk, I. (2007), "Problemy i perspektyvy rozvytku handbolu v Ukraini" [Problems and prospects of handball development in Ukraine]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*. no. 2. pp. 56–59. (in Ukraine).

14. Pavliuk, I. S. (2012), "Orhanizatsiino-upravlinska systema khokeiu v Ukraini" [Organizational and management system of hockey in Ukraine]. *Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi*, no. 4. pp. 39–43. (in Ukraine).

15. Pelahesha, N. Ie. (2009), "Sport yak sotsiokulturnyi chynnyk formuvannia natsionalnoi identychnosti" [Sport as a socio-cultural factor in the formation of national identity]. *Stratehichni priorytety*, 1(10). pp. 62–72. (in Ukraine).

16. Petrenko, H. V. (2016), "Zastosuvannia elementiv novykh vydiv sportyvnykh ihor u fizychnomu vykhovanni yak diievyi zasib populiaryzatsii sportu y rozvytku fizychnoi pidhotovlenosti ditei 5-6 rokiv" [Application of elements of new types of sports games in physical education as an effective means of popularization of sports and development of physical fitness of children of 5-6 years]. *Nauka i osvita*, no. 4. pp. 176–182. (in Ukraine).

17. Petrushevsky, Ye.I. (2021), "Rozvytok handbolu v Ukraini v umovakh hlobalizatsii sportu" [Development of handball in Ukraine in the context of globalization of sports], *dysertatsiia*, Kyiv. 226 p. (in Ukraine).

18. Prystupa, Ye., Melnyk, M., & Pityn, M. (2016), "Obgruntuvannia napriamiv rozvytku studentskoho sportu Ukrainy v XXI stolitti" [Substantiation of directions of development of student sports of Ukraine in the XXI century]. *Sportyvna nauka Ukrainy*. 1(71). pp. 21–26. (in Ukraine).

19. Putiatina, H. (2015), "Instytutsiine zabezpechennia uchasti hromady v rozvytku sfery fizychnoi kultury ta sportu" [Institutional support for community participation in the development of physical culture and sports]. *Molodizhnyi naukovyi visnyk Skhidnoievrop. nats. un-tu imeni Lesi Ukrainky. Serii: Fizychno vykhovannia i sport*. no. 19. pp. 27–31. (in Ukraine).

20. Saidakov, P.V., & Kulish, N.M. (2015), "Vplyv naibilsh populiarnykh sportyvnykh ihor u vshchkykh navchalnykh zakladakh na rozvytok rukhovoï aktivnosti studentiv" [The influence of the most popular sports games in higher educational institutions on the development of motor activity of students]. *Molodyi vchenyi*, no. 5 (20), Ch. 4. pp. 173–175. (in Ukraine).

21. Sitnikova, N.S. (2013), "Suchasnyi stan i tendentsii derzhavnoho rehuliuвання rozvytku sportu vshchkykh dosiahnen v Ukraini" [The current state and trends of state regulation of the development of high-achievement sports in Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 2 (41). pp. 178–185. (in Ukraine).

22. Sushko, R.O. (2017), "Rozvytok sportyvnykh ihor v umovakh hlobalizatsii (na materialii basketbolu)" [Development of sports games in the context of globalization (based on basketball)]: monohraf. Kyiv. 360 p. (in Ukraine).

23. Tereshchuk, M. V. (2014), "Orhanizatsiino-metodychni zasady rozvytku holfu v Ukraini" [Organizational and methodological principles of golf development in Ukraine]. *thesis diss.* Kyiv. 21 p. (in Ukraine).

24. Tomashevskiy, V.V. (2002), "Istoriia i tendentsii rozvytku prohramy suchasnykh Olimpiiskykh ihor" [Organizational and methodological principles of golf development in Ukraine]. *thesis diss.* Kyiv. 19 p. (in Ukraine).

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.12(144).19

УДК 796.015.6:[572.5-055.2:796.412]

Мірошніченко Вячеслав

**кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичного виховання,**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Швец Оксана

**кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичного виховання,**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Мичковська Лідія,

старший викладач кафедри фізичного виховання та ЛФК

Вінницький національний медичний університет імені М.І.Пирогова

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ У ЖІНОК ПЕРШОГО ПЕРІОДУ ЗРІЛОГО ВІКУ РІЗНИХ СОМАТОТИПІВ ПІД ВПЛИВОМ ЗАНЯТЬ ФІТНЕСОМ

В статті представлено програму тренувальних занять яка об'єднує різні напрямки фітнесу та виявлено її вплив на фізичну підготовленість жінок 25-35 років. У групі яка об'єднує жінок різних соматотипів відбулося зростання силових здібностей а також швидкісної витривалості, спритності та гнучкості. У представниць екоморфного соматотипу зросли силові здібності та швидкісна витривалість; у представниць ендоморфного соматотипу – швидкісна витривалість та деякі показники силових здібностей; у представниць ендоморфно-мезоморфного та збалансованого соматотипів – спритність та деякі показники силових здібностей. Заняття за програмою фітнесу, сприяють зростанню у жінок 25-35 більшості фізичних якостей. Виявлено неоднакові адаптаційні реакції на заняття фітнесом у жінок 25-35 років різних соматотипів.

Ключові слова: фізичні якості, фітнес, соматотип, жінки.

Miroshnichenko V.M., Shvets O.P., Mychkovska L.I. Dynamics of indicators of physical readiness in women of the first period of adulthood of different somatotypes under the influence of fitness classes. The article presents a